

Edward Szafrowski

Uprawnienia Konferencji Biskupich

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 14/1-2, 29-60

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. EDWARD SZTAFROWSKI

UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPICH

Treść: Wstęp. — I. Podstawy prawne Konferencji Biskupich 1. Kodeks Prawa Kanonicznego. 2. W ogniu dyskusji soborowych. 3. „Tymczasowe” uprawnienia Konferencji Biskupich. 4. Pozycja prawna Konferencji Biskupów w świetle „Christus Dominus”. — II. Zakres kompetencji w świetle prawodawstwa posoborowego: 1. Uprawnienia jurysdykcyjne. 2. Możliwość zgłaszania wniosków do Stolicy Ap. 3. Autorytet moralny — działalność koordynacyjna. — III. Wnioski praktyczne. Zakończenie.

Wstęp

Sprawa uprawnień Konferencji Biskupich¹ stała się aktualna właściwie już wtedy, gdy wytworzyła się niemal powszechna praktyka systematycznego zbierania się biskupów poszczególnych krajów. Od początku zasadniczym celem tych spotkań było, wspólne omówienie spraw interesujących wszystkich biskupów oraz ustalenie pewnych wytycznych, głównie w zakresie duszpasterstwa. Jak wiadomo wspomniana praktyka zebrań biskupich stała się faktem jeszcze na długi czas przed zwołaniem Soboru Watykańskiego II. Przecież praktyka ta sięga swym początkiem prawie połowy ubiegłego stulecia². Wypada zaznaczyć, że inicjatywa zwoływania Kon-

¹ Wypada zwrócić uwagę na to, że termin techniczny „Konferencja” nie był od razu powszechnie stosowany. Bardzo często używano określenia „zebranie — coetus”. Nawet w dokumentach soborowych spotykamy obydwie terminy (por. np. konstytucja o Liturgii *Sacrosanctum Concilium*, n. 22, § 2; konstytucja *Lumen gentium*, n. 23, 4). Zresztą także obecnie pełna nazwa Konferencji krajowej posiada różne oficjalne terminy (Por. Costalunga M., *De Episcoporum Conferentiis*, *Periodica de re morali canonica liturgica*, 57 (1968/23).

² Trzeba tu odróżnić stałą praktykę odbywania w pewnych ustalonych okresach spotkań biskupów od sporadycznych spotkań biskupów jakiegoś kraju. Tak np. pierwsze spotkanie biskupów Belgii miało miejsce w 1830 roku, co jednak nie oznaczało stałej praktyki. Gdy zaś idzie o spotkania odbywane w ustalonych terminach, to trzeba wspomnieć konferencję biskupów niemieckich. Mianowicie już w 1867 roku na spotkaniu w Euldzie powzięli biskupi uchwałę, aby zbierać się co jakiś czas dla omówienia ważniejszych spraw kościelnych. W Polsce praktyka konferencji plenarnych datuje się mniej więcej od roku 1919.

ferencji Episkopatu wyszła raczej od strony biskupów, którzy przecież mogli łatwiej dostrzec użyteczność, czy nawet konieczność takich wspólnych spotkań. Byłoby jednak błędem utrzymywać, że działo się to wbrew woli Stolicy Ap. Owszem należy podkreślić, że miało to miejsce nawet pod wpływem pewnej zachęty ze strony Stolicy Ap. Chociaż bowiem na skutek specjalnych racji papieże XIX wieku nie byli raczej skłonni zezwalać na odbywanie synodów plenarnych³, to jednak równocześnie bardzo wyraźnie dostrzegali potrzebę, stosunkowo częstych spotkań biskupów danego kraju. Stąd, gdy np. arcybiskup Salzburga zwrócił się w 1867 r. do Piusa IX o wyrażenie zgody na odbycie Konferencji, prosząc też o błogosławieństwo, to zaraz otrzymał odpowiedź, w której Ojciec św. wyrażał radość z podjęcia takiej inicjatywy i chętnie udzielał swego apostolskiego błogosławieństwa⁴. Papież zaś Leon XIII tak znowu pisał w 1891 r. na temat użyteczności Konferencji Biskupich: „Z częstych tego rodzaju spotkań płynie najpierw najwyższa jednomyślność i zespolenie sił, co może przynieść wspólnie owoce. Następnie zebrani razem biskupi są coraz bardziej zachęceni do działania, a dalej wzmacnia się ich ufność oraz mają okazję wzbogacić swoje doświadczenie dzięki wspólnej wymianie myśli”⁵.

Przytoczone powyżej wypowiedzi świadczą zarówno o pozytywnym ustosunkowaniu się Stolicy Ap. do takich zebrań biskupich, jak i podkreślają ich moralne znaczenie. Przez długi czas nie próbowano jednak postawić tej sprawy na płaszczyźnie prawnej. Nie wiele też w tej dziedzinie uczynił Kodeks Prawa Kanonicznego. Można powiedzieć, że „ex professo” zajął się tym dopiero Sobór Watykański II.

Zagadnienie dotyczące uprawnień Konferencji Biskupich może być rozpatrywane w różnym aspekcie. I tak można na pierwszym

Szerzej na ten temat por. Costalunga, dz. cyt. *Periodica*, 57(1968) 221—226 oraz — gdy idzie o konferencje odbywane w Polsce: Choro mański Z. Bp, *Z dziejów i prac Konferencji i Episkopatu Polski*, *Ateneum Kapłańskie* 58 (1966) 162—163; Sołtyszewski S., *Konferencje Biskupie*, *Prawo Kanoniczne* 10(1967) nr 3—4, s. 33; Jasiński W., *Zjazdy Episkopatu Polskiego*. W: *Encyklopedia kościelna Nowodworskiego*, t. 33, s. 220.

³ Główną przyczyną „niechętnego” ustosunkowania się Stolicy Ap. do synodów plenarnych były idee koncyliarne i gallikańskie, do których głoszenia wykorzystywano nieraz właśnie synody partykularne (por. costalunga, j.w., s. 220).

⁴ Por. Costalunga, j.w., s. 222.

⁵ Encyklika *Pastoralis vigilantiae*, z dnia 25 stycznia 1891 r., skierowana do biskupów Portugalii (*Acta Leonis XIII*, 11(1892)210). Tenże papież tak pisał w dniu 3 marca 1891 r. do biskupów Austrii: „Nihil Nobis opportunius fore, quam si quosdam inter ipsos congressiones quotannis episcopi habeant ex quibus ea ineatur tam efficax sentiendi agendique concordia ...” (*Acta Leonis XIII*, 11(1892)35—42).

miejscu uwzględnić zakres kompetencji przysługującej Konferencjom Biskupim. Można jednak rozważać przede wszystkim naturę władzy przysługującej Konferencjom Biskupim, czy wreszcie podstawy teologiczno-prawne takiej władzy. W obecnym opracowaniu będzie uwzględniony prawie wyłącznie pierwszy aspekt. Chodzi zatem tutaj głównie o zorientowanie czytelnika w zakresie uprawnień Konferencji Biskupich w świetle prawa kodeksowego, dokumentów soborowych i prawodawstwa posoborowego. Będzie to jednak zarazem studium porównawcze, uwzględniające zwłaszcza Dekret *Christus Dominus*, który stworzył ogólne ramy dla uprawnień Konferencji oraz przepisy posoborowe, które konkretnie już przyznają pewne uprawnienia Konferencjom Biskupim. Pozwoli to również na wyciągnięcie niektórych praktycznych wniosków.

I. Podstawy prawne kompetencji Konferencji Biskupich

Już podkreślono we wstępie, że od samego początku przyznano Konferencjom Biskupim przede wszystkim autorytet moralny. A więc biskupi zebrani na Konferencji, zwłaszcza krajowej, ustalali wspólnie pewne wytyczne, które z kolei mieli brać pod uwagę wszyscy ordynariusze miejsca należący do danej konferencji. W takiej sytuacji nie było mowy o tym, by postanowienia Konferencji miały charakter obowiązującej normy prawnej. Stawały się nią dopiero wtedy, gdy zostały ogłoszone jako dyspozycje prawne przez poszczególnych biskupów. Coraz dłuższa jednak praktyka odbywania Konferencji podsuwała z czasem pewne sytuacje, w których byłoby rzeczą pożyteczną przyznać Konferencjom władzę ustawodawczą. Odczuwało się też coraz bardziej potrzebę określenia w prawodawstwie kościelnym pozycji prawnej Konferencji Biskupich.

1. Kodeks Prawa Kanonicznego

W roku 1917, a więc w czasie, gdy promulgowano Kodeks Prawa Kanonicznego, praktyka odbywania Konferencji Biskupich była już na tyle powszechna, że nie można było jej pominąć całkowitym milczeniem w nowym ustawodawstwie kościelnym. Trzeba wszakże powiedzieć, że Kodeks nie poświęcił w swoich dyspozycjach zbyt wiele miejsca pozycji prawnej zebrań biskupich. Co więcej, bezpośrednio poruszył tylko sprawę zebrań prowincjonalnych. Jednak tym spotkaniom poświęcone były pewne akty prawne już przed Kodeksem. Dotyczyło to głównie Italii. Na polecenie pap. Leona XIII Kongregacja Biskupów i Zakonników zarządzi-

ła w dniu 24 sierpnia 1889 roku, by spotkania biskupów prowincji odbywały się co roku⁶. Kan. 292 KPK stanowi ogólną normę, na podstawie której metropolici obowiązani byli zwoływać przynajmniej co pięć lat zebrania wszystkich ordynariuszów miejsca swojej metropolii w celu spotęgowania życia religijnego i przygotowania tematów dla przyszłych obrad synodu prowincjonalnego⁷, który zgodnie z kan. 283 — miał się odbywać przynajmniej co dwadzieścia lat. Co więcej, kan. 1507 § 1 przyznaje tego rodzaju zebraniom biskupów możliwość wydawania dyspozycji prawnych obowiązujących w całej prowincji. Mianowicie zebrania prowincjonalne biskupów mogą na podstawie cytowanego kanonu ustalać wysokość opłat za różne akty jurysdykcji kościelnej. Postanowienia w tej materii musiały uzyskać zatwierdzenie Stolicy Ap.⁸

Kongregacja Konsystorialna w dniu 22 marca 1919 roku nie tylko potwierdziła wspomniane powyżej zarządzenie Kongregacji Biskupów i Zakonników, ale nakazała ponadto odbywanie we Włoszech co roku zebrań regionalnych, a więc obejmujących kilka prowincji⁹. Na mocy zaś zarządzenia Kongregacji Soboru z dnia 21 czerwca 1932 roku, uchwały tego rodzaju zebrań biskupich powinny być przesłane dla zbadania do tejże Kongregacji, która mogła z kolei przesłać ewentualne uwagi do przewodniczącego Konferencji¹⁰.

W dniu 28 czerwca 1952 roku Kongregacja Konsystorialna wydała dekret dotyczący zebrań biskupich *Catholic Welfare Organi-*

⁶ Por. *Acta Leonis XIII*, 9 (1890/184—190). Warto tu dodać, że już Pius IX pisał w 1864 r. do arcybiskupów Monachium i Brandenburgii: „Summopere probamus consilium a vobis susceptum habendi quotannis inter vos congressus”. (*Acta Pii IX*, t. III, s. 679). I w tym ostatnim wypadku chodzi o spotkania biskupów prowincji.

⁷ Nisi aliter pro peculiaribus locis a Sede Apostolica provisum fuerit, Metropolita, eoque deficiente, antiquior e Suffraganeis ad normam can. 284, curet ut Ordinarii locorum, saltem quinto quoque anno, stato tempore apud Metropolitanam aliumve Episcopum comprovincialem conveniant, ut, collatis consiliis, videant quatenus in dioecesibus agenda sint ut bonum religionis promoveatur, eaque praeparant de quibus in futuro Concilio provinciali erit agendum (kan. 292 § 1). Jak widzieliśmy inne terminy zostały wyznaczone np. dla spotkań prowincjalnych, czy nawet regionalnych dla biskupów włoskich.

⁸ ...sed nulla vi praefinitio eiusmodi pollet, nisi prius a Sede Apostolica approbata fuerit. (kan. 1507 § 1). Kan. 1909 przyznaje synodowi prowincjalnemu lub konferencji (zebraniu) biskupów prawo sporządzenia wykazu opłat kancelaryjnych, honorariów dla adwokatów i pełnomocników, a także opłat za tłumaczenie, uwierzytelnienie i odpisy dokumentów. (§ 1). Nie ma już tutaj zastrzeżenia o konieczności zatwierdzenia przez Stolicę Ap.

⁹ AAS 11/1919/177.

¹⁰ AAS 24/1932/242—243.

¹¹ AAS/1953/247. Zostały też zatwierdzone statuty dla tych zebrań.

zation na Filipinach¹¹. Owszem zatwierdzono nawet statuty dla tych zebrań. Nie zostały one jednak opublikowane¹².

Kongregacja Konsystorialna zlecała też prowincjonalnym (lub regionalnym) zebraniom biskupów sprawę przedstawiania kandydatów do godności biskupiej. Przepisana została przy tym specjalna procedura¹³.

Natomiast prawo kodeksowe nie stanowiło na temat krajowych Konferencji Episkopatu. Słusznie wszakże stwierdzają niektórzy, że pewien refleks, świadczący o liczeniu się od strony prawnej z działalnością krajowych Konferencji Biskupich można znaleźć w Kan. 281. Wspomniana bowiem dyspozycja mówiąc o zwoływaniu synodów plenarnych, nie postanawia na temat częstotliwości tych zebrań¹⁴, co uczyniono w odniesieniu do synodów prowincjonalnych¹⁵. Widocznie w jakiś sposób brano pod uwagę działalność krajowych zebrań biskupów, co nie stwarzało konieczności odbywania w określonym czasie synodów plenarnych.

Polski Synod Plenarny z 1936 r. w uchwale 26 tak postanawia na temat krajowych Konferencji Biskupich:

„Biskupi wszystkich obrządków zbierać się będą corocznie na zwyczajną Konferencję Biskupów. W razie potrzeby odbywać się będą Konferencje nadzwyczajne” (§ 1).

„Konferencje Biskupów rządzą się własnymi przepisami a do pewnych spraw mogą powoływać komisje, określając ich skład i zakres działania”. (§ 2).

„W wypadkach, w których rozbieżne działanie biskupów w sprawach kościelnych, zwłaszcza związanych z wykonywaniem konkordatu, mogłoby spowodować jakąś szkodę, biskupi obowiązani są zwracać się do Konferencji Biskupów po wskazówki i według nich jednolicie postępować, co nie narusza prawa odwołania się do Stolicy Apostolskiej” (§ 3).

Tak więc w partykularnym prawodawstwie polskim została określona w jakiś sposób pozycja prawna Konferencji Biskupiej.

¹² Por. Oesterle. G., *Adnotationes*, Monitor ecclesiasticus, 78/1953/196—204.

¹³ Dekret z dnia 15 lipca 1916 r. dla Ameryki Północnej (AAS 8/1916/400—404); dekret z dnia 19 marca 1921 r. dla Brazylii (AAS 13/1921/222—225); dekret z dnia 30 kwietnia 1921 r. dla Meksyku (AAS 13/1921/379—382); dekret z dnia 20 sierpnia 1921 r. dla diecezji obrządku łacińskiego w Polsce (AAS 13/1921/430—432).

¹⁴ Ordinarii plurium provinciarum ecclesiasticarum in Concilium plenarium convenire possunt, petita tamen venia a Romano Pontifice, qui suum Legatum designat ad concilium convocandum eique praesidendum (kan. 281). Następną dyspozycją (kan. 282) określa jedynie komu przysługuje prawo uczestniczenia i prawo głosu.

¹⁵ In singulis provinciis ecclesiasticis celebretur provinciale Concilium vicesimo saltem quoque anno (kan. 283).

Jak wynika zwłaszcza z § 3, zadaniem Konferencji było przede wszystkim zapewnienie jednolitego działania w sprawach zasadniczych. Co więcej, w niektórych wypadkach linia wytyczona przez konferencję była obowiązująca dla każdego biskupa diecezjalnego. Gdyby zaś miał jakieś specjalne racje, by wybrać inną drogę postępowania, pozostawała jedynie możliwość odniesienia się do Stolicy Ap.¹⁶.

Zobaczmy jeszcze, co na temat konferencji biskupich mówili komentatorzy kodeksu. Na ogół ograniczali się do interpretacji kan. 292. Wielu kanonistów określało bliżej naturę autorytetu przysługującego zebraniom prowincjonalnym (czy regionalnym) biskupów. Stwierdzano zatem, że takim konferencjom nie przysługuje bezpośrednio władza ustawodawcza. A więc uchwały tylko wtedy nabierają mocy prawnej, gdy zostaną ogłoszone jako prawo przez poszczególnych biskupów w ich diecezjach. Podkreślano też, że ordynariusze miejsca mogą dyspensować od takich przepisów (ogłoszonych przez nich na swoim terytorium) jako od własnego prawa¹⁷.

Nie wszyscy natomiast komentatorzy czynili wzmiankę na temat krajowych konferencji biskupich. Ci zaś którzy o nich wspominali ograniczali się najczęściej tylko do podkreślenia, że tego rodzaju zebrania biskupie nie mają władzy ustawodawczej¹⁸.

2. W ogniu dyskusji soborowych

Jest rzeczą zrozumiałą, że Sobór Watykański II nie mógł pominąć milczeniem sprawy zarówno ogólnej sytuacji prawnej Konferencji Biskupów jak i przyznania im kompetencji. Nas obchodzi przede wszystkim ta druga sprawa. Wzięto ją pod uwagę już przy układaniu schematów, jakie miały być dyskutowane na Soborze. Jeżeli idzie o uprawnienia Konferencji biskupich, to spośród dokumentów soborowych największą wagę mógł mieć dokument poświęcony bezpośrednio sprawie posługi duszpasterskiej biskupów w Kościele. Stąd też schemat dekretu o biskupach i zarządzie diecezjami, zatwierdzony w dniu 22 kwietnia 1963 roku

¹⁶ Szerzej na temat działalności krajowych oraz międzynarodowych Konferencji Biskupów w okresie pokodeksowym por. H e m p e r e k P., *Stanowisko prawne Konferencji Biskupów*, Prawo kanoniczne 13/1970 nr 1—2, s. 26 i n.

¹⁷ Np. J o n e H., *Commentarium in CIC*, II, s. 257; C o r o n a t a M., *Institutiones IC*, I, s. 436 (n. 370); B a c z k o w i c z - S t a w i n o g a, *Prawo Kanoniczne*, I, s. 487.

¹⁸ Np. B a c z k o w i c z - S t a w i n o g a, dz. cyt., I, s. 487; M a r i a n i G., *Conferentia Episcoporum*. W: *Dictionarium morale et canonicum*, I, (Romae 1962), s. 864. Ten ostatni poświęca dość sporo miejsca krajowym konferencjom biskupim, a nawet wspomina o konferencjach biskupich międzynarodowych.

przez pap. Jana XXIII¹⁹ zawiera specjalny rozdział poświęcony konferencjom biskupim, zatytułowany: Krajowe zebrania czyli Konferencje Biskupów²⁰. Punkt trzeci tego rozdziału poświęcony jest sprawie uprawnień Konferencji Biskupich²¹.

Najpierw stawia się tutaj ogólną zasadę:

„Zachowując w mocy przepis n. 24, postanowienia powzięte przez biskupów na konferencji krajowej, prawnie zwołanej, powinny być przyjęte z wielkim szacunkiem przez każdego biskupa i wprowadzone w życie, aby pogłębiać jedność i przyczyniać się do wzrostu dobra w całym kraju”²².

Treść powyższego projektu nawiązuje wyraźnie do wspomnianego już poprzednio zasadniczego celu zebrań biskupich, przyznając im przede wszystkim znaczenie moralne. Tak więc pośrednio stwierdzano, że Konferencja Biskupia nie jest w pierwszym rzędzie organem władzy ustawodawczej dla danego terytorium. Żeby zaś nie było pod tym względem żadnych nieudomówień, zamieszczono w przypisie do tego numeru notę wyjaśniającą: każdy biskup może, według swojego roztropnego uznania, nadać na terenie swojej diecezji moc prawną normom czyli postanowieniom, o których mowa w n. 22, wydanym przez krajową Konferencję Biskupów²³.

Chociaż nie przyznano ściśle obowiązującej mocy prawnej wszystkim postanowieniom Konferencji biskupich, to jednak ujawniła się wyraźna tendencja, by podnieść wagę moralną takich uchwał. Ujawnia to wyraźnie następny punkt omawianego tu schematu soborowego²⁴. Ograniczał on bardzo mocno swobodę biskupa, który zamierzał działać wbrew postanowieniom konferencji:

¹⁹ *Schema Decreti De Episcopis ac de Dioecesium Regimine*, Typis Polyglottis Vaticanis 1963 r. Pierwotny schemat o konferencjach biskupów przyznawał ich decyzjom tylko moc moralną. Moc prawa mogli im nadać poszczególni biskupi (Por. *Il Concilio Vat. II*, t. 1, cz. 2, s. 332).

²⁰ *De Nationali Episcoporum Coetu seu de Conferentia*. Pierwsza nota zawierająca obszerniejsze wyjaśnienie do powyższego tytułu stwierdza, że o krajowych konferencjach biskupów nie wspomina KPK, gdzie mówi się tylko o zebraniach biskupów prowincji. W KPKW jest ponadto zarządzane, że te spotkania prowincjalne mają mieć miejsce co roku. Schemat przytacza kilka pism papieskich aprobujących krajowe zebrania biskupów i zalecających odbywanie ich co roku.

²¹ *De Conferentiae decisionibus*.

²² 22. (*Principium generale*). *Firmo praescripto n. 24, decisiones prolatae ab Episcopis, in Conferentia Nationali legitime coadunatis, debita reverentia ab unoquoque Episcopo accipiantur et ad effectum deducantur, ut unitas foveatur et bonum commune in universa Natione promoveatur (schemat, s. 16)*.

²³ *Unusquisque Episcopus, pro sua prudentia et discretione, normas seu decisiones, de quibus in n. 22, in Conferentia Nationali Episcoporum latas, vi iuridica in propria dioecesi fulcire potest (schemat, s. 18, przyp. 7)*.

²⁴ Posiada on tytuł: *De Episcopo contra decisiones agente (schemat, s. 16, n. 23)*.

biskup, zamierzając w jakimś poszczególnym wypadku działać — na skutek poważnych racji — wbrew postanowieniom konferencji, powinien najpierw powiadomić konferencję za pośrednictwem jej przewodniczącego o powodach swego zamierzenia ²⁵.

Nie musiał wprawdzie biskup zawsze zastosować się do postanowień konferencji, był jednak skrępowany, gdy chciał wydać zarządzenie przeciwne tym postanowieniom. Projekt nic nie przewiduje na wypadek, gdyby Konferencja nie uznała tych racji za wystarczające. Z treści projektu zdaje się wynikać, że biskup obowiązany był jedynie powiadomić konferencję o powodach swego zamierzenia, a nie musiał czekać na decyzję konferencji w tej materii.

Wreszcie schemat określał wypadki, w których postanowienia Konferencji biskupich otrzymywałyby moc normy prawnej, obowiązującej na całym terytorium, które reprezentuje Konferencja ²⁶:

§ 1. Decyzje Krajowej Konferencji Biskupów, byleby były prawnie powzięte i otrzymały dwie trzecie głosów, jak również zostały zatwierdzone przez Stolicę Ap., obowiązują prawnie także poszczególnych biskupów jedynie w następujących wypadkach:

a) gdy idzie o szczególne sprawy, które czy to na mocy prawa powszechnego, czy też specjalnego zlecenia Stolicy Ap. zostały powierzone Krajowej Konferencji do rozważenia i zadecydowania;

b) gdy chodzi o deklaracje czynione w sposób publiczny w imieniu Krajowej Konferencji Biskupów w sprawach dużej wagi;

c) gdy chodzi o załatwianie spraw mających na uwadze stosunek do Państwa, a dotyczących całego kraju;

d) gdy ważność sprawy wymaga wspólnego działania wszystkich Biskupów, a jednocześnie dwie trzecie uczestników Konferencji, posiadających głos decydujący uzna, że tego rodzaju decyzji należy nadać moc prawną.

§ 2. Przeciwno decyzjom, o których była powyżej mowa przysługuje rekurs do Stolicy Ap. ze skutkiem dewolutywnym ²⁷.

²⁵ *Episcopus in aliquo casu particulari ob graves rationes contra decisiones Conferentiae in sua dioecesi agere intendens, antea scripto certiorum faciat Conferentiam per ipsius Praesidem de suis agendi rationibus (j.w.).*

²⁶ N. 24 jest zatytułowany: *Quandonam decisiones etiam iuridice obligent singulos Episcopos.*

²⁷ § 1. *Decisiones Nationalis Episcoporum Conferentiae, dummodo legitime et per duas saltem ex tribus partibus suffragiorum prolatae sint necnon ab Apostolica Sede recognitae fuerint, singulos Episcopos etiam iuridice obligant in his, qui sequuntur, dumtaxat casibus:*

a) *quando agatur de peculiaribus rebus quae sive iure communi sive speciali Apostolicae Sedis mandato Nationali Episcoporum Conferentiae pertractandae ac resolvendae commissae fuerint;*

b) *quando agatur de declarationibus maioris momenti publice faciendis nomine Nationalis Episcoporum Conferentiae;*

Dołączone do tekstu głównego przypisy podają dodatkowe wyjaśnienia. I tak np. do punktu b) załączono wyjaśnienie, że chodziłoby tu przede wszystkim o deklaracje, które mogłyby bardzo poruszyć opinię publiczną, wywołać zdziwienie u wiernych itp.²⁸. Podobnie do punktu c) dołączono wyjaśnienie, że można tu mieć na uwadze sprawy dotyczące szkolnictwa, administracji itd.²⁹.

Nie trudno zauważyć, że projekt schematu przyznawał konferencjom biskupim dość rozległą kompetencję. Schemat przeszedł pod obrady Soboru. Od razu w pierwszej dyskusji zgłoszono szereg poprawek. Jest rzeczą charakterystyczną, że wielu biskupów broniło się przed przyznaniem Konferencjom Episkopatu formalnej jurysdykcji. Byli zatem zdania, że Konferencje powinny zatrzymać jedynie autorytet moralny³⁰.

W czasie dyskusji nad sprawą przyznania mocy prawnej postanowieniom konferencji biskupich, zarysowały się dość wyraźne trzy opinie. Niektórzy byli zdania, że decyzje Konferencji Biskupich powinny posiadać rzeczywistą i właściwą moc prawną. Byli następnie Ojcowie, którzy życzyli sobie, by wspomniane uchwały posiadały jedynie moralną moc obowiązującą. A nie braku i takich, którzy sądzili, że postanowieniom konferencji nie należy przyznawać żadnej prawdziwie obowiązującej mocy³¹.

c) quando agatur de rebus cum Gubernio civili tractandis, quae totam attingant Nationem;

d) quando gravitas rei exigat communem omnium Episcoporum agendi rationem simulque duae saltem ex tribus partibus Praesulum cum voto deliberativo adstantium iudicent decisionem ipsam esse vi iuridica pro omnibus communiendam.

§ 2. Contra decisiones de quibus supra datur recursus ad Apostolicam, at in devolutivo tantum.

²⁸ Tales plerumque considerari possunt declarationes quae publicam opinionem valde commovere valeant fideliumve admirationem gignere, aut quae nimium a recepta communi agendi vel sentiendi ratione discrepent, aut quae cum declarationibus de eadem materia a finitimis Episcoporum Conferentiis forte latis pugnent, et his similia. Ceterum in particularibus statutis casus concreti harum decisionum poterunt praevideri, iuxta peculiariora adiuncta uniuscuiusque Nationis (schemat, s. 18 i n., przyp. 8).

²⁹ Ex. gr. talia sunt negotia de re scholari, administrativa, de morali usu iurium civilium, et his similia (j.w., s. 19, przyp. 9).

³⁰ Tak np. jeden z Ojców stwierdzał m. in.: „Concessionem formalis iurisdictionis Conferentiis Nationalibus, in determinatis casibus, facile consequi possunt abusus... Si concessio huius iurisdictionis Conferentiae Nationali non posset evitari, omnino coarctanda esset ad casus maxime necessarios...” (*Emendationes a Concilio Patribus scripto exhibitae super schema Decreti de Episcopis ec de dioecesium regimine*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1963, s. 23 i n.). Schaeufele pisał m. i.: „n. 22 et 23 nimis coarctant ius Episcopi; textus hoc fere modo mutetur... (j.w., s. 33).

³¹ Costalunga, *De Episcoporum Conferentiis*, Periodica... 57/1968/241.

Trzeba jednak i to podkreślić, że gdy po zakończeniu dyskusji przystąpiono do głosowania nad ostatecznym projektem, wtedy niemal wszyscy Ojcowie opowiedzieli się za ostateczną wersją, zawartą w Dekrecie *Christus Dominus* ³².

3. „Tymczasowe” uprawnienia Konferencji Biskupich

Jeszcze w czasie trwania dyskusji soborowej nad schematem o biskupach i zarządzie diecezjami zaistniała po prostu konieczność przyznania konferencjom biskupim pewnych uprawnień w zakresie życia liturgicznego. Wypada temu zagadnieniu poświęcić tutaj właśnie osobno nieco miejsca, a to głównie ze względu na specyfikę rozwiązań stosowanych w tej materii, co pozwala w pewien sposób śledzić przebieg dyskusji soborowej na ten temat.

Pierwszy dokument soborowy, tj. konstytucja o liturgii, określając władzę kompetentną w sprawach liturgicznych, zawiera m. i. postanowienie: „na mocy władzy udzielonej przez prawo, kierowanie sprawami liturgii w ustalonych granicach należy także do różnych prawnie ustanowionych zebrań biskupów, właściwych danemu terytorium” ³³. To ogólne postanowienie konstytucji musiało otrzymać bardziej konkretną szatę prawną, gdy w związku z podjętą odnową liturgiczną przyznano konferencjom biskupim możliwość decydowania w pewnych wypadkach. Uczyniło to najwcześniej motu proprio *Sacram liturgiam* z dnia 25 stycznia 1964 r. ³⁴. Postanawiało ono najpierw, że do uchwalenia prawomocnych zarządzeń wymaga się 2/3 głosów, oddanych w tajnym głosowaniu ³⁵. Określało następnie skład osobowy kompetentnych zebrań biskupich: oprócz biskupów rezydencjalnych na mocy prawa biorą udział i mają głos także ci, o których mowa w kan. 292 KPK. Wolno jednak na te zebrania zaprosić także biskupów koadiutorów i pomocniczych ³⁶. W związku z przyznaniem konferencjom kompetencji w zakresie dokonywania przekładów brewiarza na język narodowy, postanowiono, że przekłady muszą uzyskać zatwierdzenie apo-

³² Do samego końca III okresu soborowego wnoszono poprawki. Dekret więc mógł być uchwalony dopiero podczas IV okresu. Głosowanie końcowe odbyło się 6 października 1965 roku. Oddano wtedy 14 głosów „non placet”, przy 2167 „placet”. Dekret został uroczystie ogłoszony przez Ojca św. Pawła VI na VII sesji publicznej 28 października 1965 roku (Majdański K., bp. *Wprowadzenie do dekretu o pasterskich obowiązkach biskupów w Kościele*. W: Sobór Watykański II, Konstytucje Dekrety Deklaracje, tekst łacińsko-polski wyd. Pallotinum, Poznań 1968, s. 345).

³³ *Sacrosanctum Concilium*, n. 22 § 2.

³⁴ AAS 56/1964/139—144. (Por. *Posoborowe prawodawstwo kościelne* = PPK: nn. 805—828).

³⁵ N.X, 3. (PPK, n. 827).

³⁶ N.X, 2. (PPK, n. 826).

stolskie³⁷. Motu proprio nie stawiało jednak ogólnej zasady, że wszystkie decyzje konferencji muszą otrzymać aprobatę papieską.

Gdy następnie w I Instrukcji wykonawczej do konstytucji o Liturgii określono kilka konkretnych wypadków, w których decyzja należała do konferencji, wtedy też zamieszczono dodatkowe wyjaśnienia na temat tego rodzaju zebrań biskupich. I tak powiedziano dokładniej, co należy rozumieć przez konferencję biskupią, kto prawnie do niej należy, komu przysługuje głos decydujący. Sprezycowano też sposób, w jaki należy przesłać akta do Stolicy Ap., celem uzyskania zatwierdzenia³⁸.

Omawiana Instrukcja zawiera sformułowanie, które niedwuznacznie wskazuje na to, że nie wszystkie uchwały konferencji biskupiej potrzebują zatwierdzenia apostolskiego. Wynika to z postanowienia n. 31: „uchwały władzy terytorialnej wymagające zbadania czyli zatwierdzenia przez Stolicę Ap., tylko wtedy winny być promulgowane i wprowadzane w życie, gdy zostaną zbadane i zatwierdzone przez Stolicę Ap.”.

Ignacy Gordon, który wydał w tym okresie obszerny komentarz na temat władzy kompetentnej w zakresie spraw liturgicznych tak ujmuje sprawę uprawnień konferencji biskupich. Najpierw stawia zasadę, że wszystkie dekrety konferencji biskupich w sprawach liturgicznych mają moc obowiązującą poszczególnych biskupów diecezjalnych. Wynika to z dyspozycji zawartej w n. 22 Instrukcji *Inter Oecumenici*: „do biskupa należy kierowanie liturgią w granicach swojej diecezji, zgodnie z przepisami i duchem konstytucji o św. Liturgii, jak również dekretów Stolicy Ap. i kompetentnej władzy terytorialnej”. Owszem, autor wyraża zdanie, że takie dekrety konferencji biskupiej obowiązują na podobieństwo postanowień synodów plenarnych czy prowincjonalnych³⁹. Wszystkie zaś zarządzenia konferencji biskupich, o ile tylko zamykają się w „ustalonych granicach”⁴⁰ nie wymagają zatwierdzenia Stolicy Ap., chyba że co innego jest wyraźnie postanowione⁴¹. Praca Gordona, nie uwzględnia oczywiście postanowienia dekretu *Christus Dominus*, chociaż została opublikowana po jego promulgacji⁴².

Na zakończenie tych rozważań trzeba dodać, że nawet po wydaniu dekretu *Christus Dominus* i motu proprio *Ecclesiae Sanctae* nie było rzeczą zupełnie jasną, czy tym samym zostały uchylone

³⁷ „ab Apostolica Sede ritę probanda seu confirmanda” (n. IX).

³⁸ Instrukcja *Inter Oecumenici*: AAS 56/1964/877—900. (PPK, nn. 829—796). Treść, o której mowa w tekście głównym zawarta jest w n. 20 i nn. (PPK, nn. 854—865).

³⁹ *Liturgia et potestas in re liturgica*, Roma 1966, s. 146 i n.

⁴⁰ Konstytucja *Sacrosanctum Concilium*, n. 22 § 2.

⁴¹ Gordon I., dz. cyt., s. 149.

wcześniejsze akty prawne, przyznające konferencjom biskupim szersze uprawnienia w sprawach liturgicznych. Dopiero bowiem w 1968 roku ukazało się wyjaśnienie Papieskiej Komisji Interpretacji dekretów Soboru Watykańskiego II, stwierdzające, że utraciły swoją moc obowiązującą przepisy, ustanowione — jak się tu stwierdza „tymczasowo” w odniesieniu do zebrań biskupich w konstytucji o Liturgii oraz instrukcji *Inter oecumenici*⁴³.

4. Pozycja prawna Konferencji Biskupich w świetle dekretu „*Christus Dominus*”

Dekret *Christus Dominus*, traktując bezpośrednio o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, musiał określić również pozycję prawną konferencji biskupich. Miało to być również jednym z praktycznych wniosków wypływających z soborowych rozważań na temat kolegalności biskupów. Podsuwała to już w pewien sposób konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, gdzie czytamy: „w podobny sposób Konferencje Biskupów mogą dziś wnieść różnorodny i owocny wkład do konkretnego urzeczywistnienia się pragnienia kolegalności”⁴⁴.

Dekret *Christus Dominus*, ujmując całościowo zagadnienie dotyczące konferencji biskupich rozpoczyna od definicji tej instytucji: „Konferencja Biskupów jest jakby zespołem, w którym zwierzchnicy duchowni danego narodu czy terytorium łącznie wykonują swe pasterskie zadania dla pomnożenia dobra, udzielanego ludziom przez Kościół, głównie przez odpowiednio przystosowane do bieżących okoliczności czasu formy i sposoby apostołatu”⁴⁵.

Tak więc definicja wyznacza Konferencjom episkopatu przede wszystkim cel duszpasterski. Podkreśla to bardzo wyraźnie kontekst, a zwłaszcza słowa poprzedzające przytoczoną powyżej definicję, gdzie sobór zaznacza, że Konferencje Biskupów wykazały się wspianiałymi dowodami wydajnego apostołatu⁴⁶.

⁴² Wstęp do książki nosi datę: 1 maja 1966 r., a dekret *Christus Dominus* został opublikowany 28 października 1965 roku.

⁴³ AAS 60/1968/361—362.

⁴⁴ Konstyt. *Lumen gentium*, n. 23, 4. Jasną jest rzeczą, że zagadnienie kolegalności jest tutaj poruszone tylko ubocznie.

⁴⁵ Dekret o pasterskich obowiązkach biskupów w Kościele, n. 38, 1.

⁴⁶ „W dzisiejszych szczególnie czasach, biskupi częstokroć nie potrafią spełnić swych zadań odpowiednio i owocnie, jeżeli nie będą zacieśniać wciąż i zespalać swej zgodnej współpracy z innymi biskupami. A skoro Konferencje Biskupów — utworzone już wśród wielu narodów — wykazały się wspianiałymi dowodami wydajnego apostołatu, obecny święty Sobór uważa za wielce wskazane, by wszędzie w świecie biskupi tego samego narodu lub kraju grupowali się w jeden zespół, zbierając się w określonych terminach, ażeby przez światłą wymianę roztropnych sądów i doświadczeń oraz skordynowanie planów wytworzyć

Dekret soborowy przewiduje nie tylko krajowe konferencje biskupie, ale pozwala wyraźnie na utworzenie — za zgodą Stolicy Ap. — konferencji międzynarodowych⁴⁷. Tak więc to, co mówi się tutaj o konferencjach biskupich należy odnieść zarówno do konferencji krajowych jak i międzynarodowych.

Jeżeli chodzi o uprawnienia jurysdykcyjne, to dekret zawiera takie postanowienie:

„Uchwały Konferencji Biskupów, byleby powzięte były prawnie i miały za sobą przynajmniej dwie trzecie głosów biskupów, należących do Konferencji z głosem decydującym oraz uznane przez Stolicę Apostolską, posiadają moc zobowiązań prawnych jedynie w wypadkach, w których bądź przepisywałoby to prawo powszechne, bądź zadecydowało o tym specjalne zarządzenie Stolicy Apostolskiej, wydane z inicjatywy własnej lub na prośbę samej Konferencji”⁴⁸.

Już sam sposób sformułowania powyższego tekstu soborowego wyraźnie wskazuje na to, że mamy do czynienia z dyspozycją prawną, która określa ogólne ramy dla władzy ustawodawczej konferencji biskupich. Trzeba zatem konsekwentnie powiedzieć, że to co się tutaj stanowi powinno mieć obowiązującą także w odniesieniu do przyszłego kodeksu⁴⁹.

Powyzszy wniosek otrzymuje potwierdzenie w wyjaśnieniu Komisji Centralnej koordynacji prac posoborowych oraz interpretacji dekretów soborowych, dotyczącym pośrednio władzy prawodawczej konferencji biskupich. Komisji postawiono pytanie: czy władza prawodawcza, przyznana w pewnych granicach konferencjom biskupów zgodnie z przepisem dekretu *Christus Dominus*, n. 38, 4 może być delegowana komisjom biskupim powołanym przez wspomniane konferencje. Komisja odpowiedziała, że konferencje biskupie nie mogą w danym wypadku delegować swojej władzy⁵⁰.

A więc jest tutaj wyraźnie mowa o władzy prawodawczej przyznanej przez dekret soborowy *Christus Dominus*. Ponadto mamy

święte zespolenie sił dla wspólnego dobra Kościołów (*Christus Dominus*, n. 37, 1).

⁴⁷ N.38,5. Normy wykonawcze do dekretu *Christus Dominus*, zawarte w motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, tak na ten temat stanowią: „Konferencje kilku krajów czyli międzynarodowe, mogą być utworzone tylko za zgodą Stolicy Ap., do której należy ustalenie specjalnych norm. Ilekroć zaś czynności lub powiązania między konferencjami przybierają charakter międzynarodowy, należy o tym uprzedzić Stolicę Ap. (I, 41 § 4; PPK, n. 101).

⁴⁸ Dekret *Christus Dominus*, n. 38, 4.

⁴⁹ Jak wiadomo do dekretu *Christus Dominus* dołączono specjalne zarządzenie ogólne: „Święty Sobór postanawia, żeby przy rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego sformułowano odpowiednie prawa wedle założeń ustalonych w niniejszym dekrete...” (n. 44, 1).

⁵⁰ AAS 60/1968/361.

też w tej odpowiedzi ważne wyjaśnienie na temat natury władzy jurysdykcyjnej posiadanej przez konferencje biskupie.

Podobne potwierdzenie znajdziemy w cytowanej już poprzednio odpowiedzi Komisji Interpretacji dokumentów soborowych, gdzie wyjaśniono, że po wydaniu dekretu soborowego *Christus Dominus* i motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, w których to rozstrzyga się o konferencjach biskupich, utraciły swoją moc przepisy zawarte w Konstytucji o Liturgii i I Instrukcji wykonawczej⁵¹.

Dodajmy, że chociaż motu proprio *Ecclesiae sanctae* promulguje postanowienia wykonawcze do n. 38 Dekretu *Christus Dominus* (gdzie właśnie jest m. i. mowa o uprawnieniach konferencji biskupich), to jednak nie zawiera żadnych postanowień na temat uprawnień konferencji⁵². Wynika zatem z tego pośrednio, że pełną moc prawną w tej materii posiada to, co stanowi na ten temat sam dekret soborowy.

Dokonyjmy z kolei analizy porównawczej między treścią pierwotnego schematu soborowego a tym, co ostatecznie wytycza w tej materii dekret Soborowy *Christus Dominus*. Pozwoli to jednocześnie na zorientowanie się w warunkach jakie są obecnie wymagane do prawomocności postanowień Konferencji biskupich, posiadających walor obowiązujących przepisów prawnych.

Zasadnicza różnica jest w tym, że — według brzmienia postanowienia soborowego — Konferencje biskupie nie posiadają samodzielnej inicjatywy ustawodawczej, co wyraźnie przewidywał pierwszy schemat dekretu⁵³. Tak więc obecnie konferencja biskupia jedynie wtedy może podejmować postanowienia posiadające moc prawną, gdy to przewiduje prawo powszechnie lub specjalne zarządzenie Stolicy Ap. Gdyby zatem Konferencja zamierzała zdecydować w sprawie nie objętej podanymi powyżej ramami, musi się najpierw zwrócić do Stolicy Ap. z prośbą o zezwolenie na podjęcie decyzji w tej sprawie. A ponieważ według ogólnej zasady postanowionej w dekrecie *Christus Dominus* wszystkie uchwały Konferencji (które mają otrzymać moc prawną) muszą uzyskać zatwierdzenie Stolicy Ap., stąd w omawianym wypadku należałoby zwracać się dwukrotnie do Stolicy Ap.

Innym warunkiem prawomocności decyzji prawnych Konferencji biskupich jest kwalifikowana większość dwóch trzecich głosów tych członków, którym przysługuje głos decydujący. Przewidywał to również pierwotny schemat. Na mocy dekretu *Christus Dominus*

⁵¹ AAS 60/1968/361—362.

⁵² Por. Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 41 (PPK, n. 101).

⁵³ Por. *Schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine*, s. 16, n. 24 § 2.

głos decydujący przysługuje ordynariuszom miejsca — z wyłączeniem wikariuszów generalnych — i biskupom koadiutorom. Gdy zaś chodzi o biskupów pomocniczych oraz innych członków, posiadających prawo do udziału w Konferencji, to statut Konferencji może im przyznać głos decydujący lub doradczy. Dekret soborowy wymagając dwóch trzecich głosów zaznacza, że trzeba na mieć na uwadze „biskupów należących do konferencji z głosem decydującym”, z czego należy wyciągnąć wniosek, że chodzi o wszystkich członków, nawet nieobecnych⁵⁴.

Ostatnim warunkiem prawomocności prawnych postanowień Konferencji Biskupiej jest „aprobata” apostolska. W związku z tym wypada najpierw zauważyć, że z analizy treści dekretu zdaje się niedwuznacznie wynikać, że taka „aprobata” jest wymagana jako konieczny warunek wszystkich decyzji, które mają otrzymać moc prawa. Do takiego wniosku prowadzi przede wszystkim partykuła „*dummodo* — byleby tylko” (por. kan. 39). Jak na to wskazuje kontekst trzeba ją odnieść do obydwu warunków, a więc dwóch trzecich głosów i aprobaty papieskiej. Zastrzeżenie *dummodo* zamieszczono już w schemacie dekretu z 1963 r.

Forma wymaganej aprobaty jest wyrażona w słowie „*recognitio*”. I to sformułowanie przeszło do dekretu soborowego z pierwotnego schematu. Wypada zaś podkreślić, że zaczerpnięto je z kan. 291 § 1, gdzie jest mowa o zatwierdzeniu akt synodu plenarnego i prowincjonalnego. W kan. 291 § 1 przed słowem *recognita* jest jeszcze inne słowo *expensa*. Tak więc postanowienia synodu plenarnego i prowincjonalnego są badane i zawierdzane przez Kongregację Soboru (obecnie Kongregacja Biskupów). Na pewno z tego wynika, że Stolica Ap. ma możliwość nie zaaprobowania pewnych postanowień synodalnych. Jednakże nie można powiedzieć, że przekreśla to władzę ustawodawczą synodu plenarnego, prowincjonalnego, czy obecnie Konferencji biskupiej.

Konstytucja Ap. *Regimini Ecclesiae universae*, precyzując kompetencję Kongregacji Biskupów stwierdza, że należy do niej m. in.

⁵⁴ Costalunga wyraża zdanie, że nieobecni mogą przesłać swój głos na piśmie lub wyrazić przez pełnomocnika. Oczywiście do dwóch trzecich wlicza także nieobecnych (*De Episcoporum Conferentiis, Periodica...*, 57/1968/241, przyp. 78). Gdy idzie o Konferencję Episkopatu w Polsce, to zgodnie ze statutem, zatwierdzonym dekretem Kongregacji Biskupów z dnia 15 marca (N. 567/64), należą do niej wszyscy ordynariusze miejsca (z wyłączeniem wikariuszów generalnych) oraz biskupi koadiutorzy i pomocnicy oraz tytularni, pełniący misję dla dobra całego kraju lub jakiegoś regionu na zlecenie Stolicy Ap. lub Konferencji Episkopatu (art. 2). Nie wszyscy jednak mają głos decydujący. Przysługuje on jedynie ordynariuszom miejsca i koadiutorom z prawem następstwa. Pozostali mają tylko głos doradczy (art. 13). Prawnie przeszkodzeni mogą występować przez pełnomocnika, któremu przysługuje taki sam głos, jaki posiada osoba, którą zastępuje (art. 8).

załatwianie wszystkiego, co dotyczy odbywania i zatwierdzania synodów partykularnych i zebrań czyli konferencji biskupich⁵⁵. Stanowi to jakby ustawienie na jednej płaszczyźnie postanowień synodów partykularnych i konferencji biskupich.

Takie podobieństwo w sformułowaniach nie upoważnia jednak do wyciągnięcia wniosku, że konferencje episkopatu mają przejąć bezpośrednio rolę synodów plenarnych. Referent bowiem prezentujący schemat dekretu o biskupach i zarządzie diecezjami wyraźnie zaakcentował, że konferencja biskupia nie identyfikuje się z synodem plenarnym lub prowincjonalnym, ani też nie przekreśla ich użyteczności⁵⁶.

Tak mniej więcej wygląda sprawa kompetencji konferencji biskupich w świetle przede wszystkim dekretu *Christus Dominus*. Dokonując jeszcze w dalszym ciągu porównania tych postanowień z treścią pierwotnego schematu, trzeba dodać, że nie przejęto do dekretu części wstępnej zawierającej mocne zaakcentowanie aurytety moralnego zebrań biskupich i ogólnej mocy obowiązującej wszystkich uchwał konferencji. W samym też zakresie uprawnień pominięto także możliwość wydawania powszechnych deklaracji i układania stosunków z władzą państwową. Nie ma wreszcie wzmianki o możliwości odwołania się od postanowień konferencji Biskupiej do Stolicy Ap., co przewidywał schemat dekretu o biskupach i zarządzie diecezjami.

II. Zakres kompetencji w świetle prawodawstwa posoborowego

Kiedy pod obrady Soboru Watykańskiego II wchodziła sprawa Konferencji Biskupich miały już one poza sobą dość długą historię, a w związku z tym i bogate doświadczenie. Przy omawianiu pozycji prawnej konferencji w świetle dekretu *Christus Dominus* zostały świadomie wyeksponowane uprawnienia jurysdykcyjne. Uczyniono tak dlatego, że stanowi to nowość w zakresie kompetencji tej instytucji. Na ten też aspekt zwrócimy najpierw uwagę przy rozpatrywaniu ogólnej kompetencji konferencji biskupich

⁵⁵ N. 50 (Konstytucja zamieszczona jest w AAS 59/1967/885—928).

⁵⁶ „Conferentia nationalis non identificatur quidem cum Concilio plenario aut provincioli, at ea inutilia omnino non reddit; immo eorum opportunitatem confirmat et magis quam ipse Codex definit (art. 18 § 1)” (*Relatio super schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1963, s. 19). Warto zauważyć, że treść tej relacji wcale nie stawia sprawy w ten sposób, że obydwie instytucje (konferencja i synod) są konieczne. Odnosi się to zwłaszcza do synodu plenarnego. Schemat bowiem przewidywał odbywanie synodów prowincjonalnych co 10 lat (a więc częściej niż to nakazywał Kodeks), „podczas gdy w odniesieniu do synodów plenarnych zaznaczał: „quae opportuno tempore legitime celebrari possunt” (Schemat, n. 18 § 1).

w świetle prawodawstwa posoborowego. Nie można wszakże zapomnieć również o innych aspektach, które w wielu wypadkach już tradycyjnie są związane z działalnością konferencji biskupich. A więc będzie to autorytet moralny konferencji, a następnie możliwość zgłaszania wniosków i działalność koordynacyjna.

1. Uprawnienia jurysdykcyjne konferencji biskupich

Słusznie należałoby się spodziewać, że prawodawstwo posoborowe ograniczy się jedynie do dokładnego sprecyzowania materii, której może dotyczyć działalność ściśle prawna konferencji biskupich, suponując konieczność zachowania tych warunków, jakie zostały już sprecyzowane w dekrete soborowym. W takiej sytuacji byłoby rzeczą zupełnie zrozumiałą, gdyby przy określaniu przedmiotu dla decyzji prawnych konferencji dołączano jedynie klauzulę: „z zachowaniem przepisów prawa” (a więc w danym wypadku n. 38, 4 dekretu *Christus Dominus*). Jednakże — jak to później dokładniej zobaczymy — sytuacja wygląda nieco inaczej. Mianowicie w wielu wypadkach prawodawca nie tylko określa dziedzinę, w której konferencje biskupie mogą podejmować decyzje o charakterze prawnym, ale też jednocześnie — bardziej lub mniej wyraźnie — precyzuje formę podjęcia decyzji i to w sposób, który zdaje się odbiegać od ogólnie postawionej w dekrete zasady. Chodzi tu konkretnie o warunek dotyczący konieczności aprobaty apostołskiej. Jak widzieliśmy dekret *Christus Dominus* stawia ten wymóg jako istotny warunek, nie przewidując żadnych wyjątków. Tymczasem prawodawstwo posoborowe zdaje się w niektórych wypadkach dość wyraźnie zwalniać z tego wymogu.

Przechodząc do poszczególnych dyspozycji prawodawstwa posoborowego spróbujemy zarejestrować kilka sytuacji różnego ustosunkowania się do konieczności zatwierdzenia przez Stolicę Ap. decyzji prawnych konferencji biskupiej. Od razu należy dodać, że nie będzie to taksatywne wyliczenie wypadków, w których przyznano konferencjom możliwość stanowienia przepisów prawnych. Chodzi tu na pierwszym miejscu raczej o przeanalizowanie na wybranych przykładach formy w jakiej przyznano taką kompetencję.

W prawodawstwie posoborowym spotkamy tylko niewiele wypadków, w których, w związku z przekazaniem pewnej sprawy do decyzji konferencji biskupiej, jest wyraźnie podkreślona konieczność uprzedniego zatwierdzenia apostołskiego.

1° Przywrócenie stałego diakonu: jest obowiązkiem zebrań biskupich zadecydowanie — za zgodą Papieża — czy i gdzie winien być ustanowiony lub nie... diakonat jako własny i trwały stopień hierarchii⁵⁷. Mamy tu jeden z nielicznych wypadków, gdzie wymagana jest bezpośrednio zgoda samego Papieża.

2° Wyznaczenie sumy do alienacji: na podstawie motu proprio *Pastorale* munus biskupi mają możliwość udzielania zezwolenia na alienację dóbr kościelnych do tej sumy, którą zatwierdzi Stolica Ap. (n. 32) ⁵⁸.

3° Chyba najbardziej konsekwentnie domagają się dokumenty posoborowe zatwierdzenia apostolskiego w wypadku dokonywania przekładów tekstów liturgicznych na języki narodowe.

Nakazała to już konstytucja o Liturgii ⁵⁹, a postulat ten powtarzają wszystkie dokumenty wykonawcze do konstytucji o liturgii ⁶⁰. Zawsze się przy tym powołują na wspomniany przepis konstytucji.

4° Podobnie wygląda sprawa, gdy idzie o czynienie wszelkich przystosowań w zakresie liturgii ⁶¹.

Co do takich wypadków nie można mieć żadnych wątpliwości, że wymagane jest uprzednie zatwierdzenie apostolskie. Przytoczmy jednak od razu — również nieliczne — wypadki, w których prawodawstwo posoborowe zdaje się w taki sam wyraźny sposób z wałniać od wspomnianego wymogu.

1° Uprawnienia konferencji biskupich w zakresie określania chrześcijańskiej pokuty przewidziane w konstytucji *Paenitemini*: „Zgodnie z przepisem dekretu soborowego *Christus Dominus...*, n. 38, 4 do Konferencji Biskupich należy:

a) przenosić dni pokuty — dla słusznej przyczyny — mając zawsze na uwadze charakter pokutny W. Postu;

b) zamieniać w całości lub w części wstrzemięźliwość i post na inne formy pokuty, zwłaszcza na uczynki miłosierdzia i praktyki pobożne.

Co w tej materii postanowią Konferencje Biskupie, przedstawiają do wiadomości Stolicy Ap.” ⁶².

⁵⁷ Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, n. I, 1 (PPK, n. 467).

⁵⁸ Dekret Kongregacji Konsystorialnej z dnia 13 lipca 1963 r., n. 4 (AAS 55/1963/656; PPK, n. 453) upoważnił konferencje do określania równowartości sum przewidzianych do alienacji w kan. 534 i 1532.

⁵⁹ Konst. *Sacrosanctum Concilium*, n. 36 § 3.

⁶⁰ Motu proprio *Sacram Liturgiam*, n. IX (PPK, n. 824); *I Instrukcja wykonawcza do konst. o Liturgii „Inter oecumenici”*, n. 40 (PPK, n. 876), gdzie prawodawca powołuje się na art. § 3 konst. o Liturgii, wymagający zatwierdzenia apostolskiego; *II Instrukcja wykonawcza „Tres abhinc annos”*, n. 28 (PPK, 1013); *Instrukcja Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego (20. X. 1969) o stopniowym wprowadzaniu w życie Konst. Ap. „Missale Romanum”* (n. 3).

⁶¹ Np. Uwagi Ogólne do nowego obrzędu chrztu, ogłoszone dekretem Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego z dnia 15 maja 1969 r., zawierają specjalny rozdział zatytułowany: Uprawnienia Konferencji Biskupich w omawianej materii (n. 30—33). Podobnie jest w przepisach zamieszczonych w nowym obrzędzie małżeństwa (n. 12—18).

⁶² Konst. *Paenitemini*, VI, §§ 1 i 2 (PPK, nn. 681—682).

Wprawdzie konstytucja powołuje się bezpośrednio na n. 38, 4 dekretu *Christus Dominus*, jednak — jak się wydaje — chodzi głównie o wskazanie podstawy dla przytoczonego uprawnienia, nie zaś o przypomnienie obowiązku zachowania określonych tam warunków. W każdym razie zamiast formalnego warunku domagającego się zatwierdzenia apostolskiego nałożony jest tylko obowiązek „przedstawienia do wiadomości Stolicy Ap.” powziętych przez konferencję postanowień⁶³. Pozwala to chyba na wyciągnięcie wniosku, że zarządzenia w tej materii otrzymują od razu moc prawną.

2° Analogiczną sytuację mamy w zakresie prawodawstwa liturgicznego: „Zgodnie ze zwyczajem przyjętym w liturgii okazuje się szacunek ołtarzowi i księdze Ewangelii przez ucałowanie. Jednakże tam, gdzie tego rodzaju znak nie zgadza się z tradycją i mentalnością ludzi jakiegoś regionu, może konferencja biskupia określić inny znak, który stosowanoby zamiast wskazanego powyżej, z a w i a d a m i a j ą c o t y m S t o l i c ę A p.”⁶⁴.

Nie jest rzeczą dziwną, że w przeważającej większości wypadków prawodawstwo posoborowe przekazując pewne sprawy jako przedmiot decyzji prawnych konferencji biskupich nie czyni bezpośrednio wzmianki na temat warunków prawomocności tych postanowień. Nie można jednak powiedzieć, że w odniesieniu do wszystkich tych wypadków sytuacja jest zupełnie jasna. Na pewno nie wolno stawiać zasady, że zatwierdzenie papieskie wymagane jest tylko wtedy, gdy domaga się tego wyraźnie prawodawstwo posoborowe. Stanowiłoby to przecież bezpośrednio podważenie zasady, określonej w dekrecie *Christus Dominus* (n. 38, 4). Ponadto przeciw takiej interpretacji przemawia wspomniane już poprzednio odwołanie przez Stolicę Ap. tymczasowych uprawnień zawartych w konstytucji o liturgii oraz w normach wykonawczych do teże konstytucji⁶⁵. Tam właśnie stawiano wyraźnie zasadę, że tylko wtedy potrzebne jest zatwierdzenie apostolskie, gdy samo prawd domaga się tego w sposób bezpośredni.

Z drugiej wszakże strony wydaje się, że w grupie wspomnianych poniżej wypadków można, nie bez podstawy, znaleźć takie, w których konferencje biskupie są pośrednio z w o l n i o n e z o b o w i ą z k u s t a r a n i a s i ę o p a p i e s k i e z a t w i e r d z e n i e.

1° II Instrukcja wykonawcza do konstytucji o liturgii tak postanawia na temat m o d l i t w y w i e r n y c h: „na mocy dekretu konferencji biskupiej można dołączyć do modlitwy wiernych wezwania modlitewne... za przedstawicieli władzy publicznej, na in-

⁶³ „Quae hac de re statuerint, Conferentiae Episcopales Apostolicae Sedis, notitiae causa, renuntient” (VI, § 2).

⁶⁵ Por. AAS 60/1968/361—362.

⁶⁴ Institutio Generalis Missalis Romani, n. 232.

tencję potrzeb dotyczących całego narodu lub danego regionu”⁶⁶. Że w danym wypadku nie trzeba zatwierdzenia ze strony Stolicy Ap. wynika zarówno z samego przedmiotu, który dotyczy materii niezbyt ważnej, jak i kontekstu, ponieważ identyczny dekret może wydać własną powagą biskup dla swej diecezji⁶⁷.

2° Postawa przy przyjmowaniu Komunii: „Według tradycji Kościoła Komunii św. można udzielać wiernym, którzy klęczą lub stoją. Trzeba wybrać jeden lub drugi sposób zgodnie z normami ustalonymi przez Konferencję Episkopatu”⁶⁸. Trudno chyba przypuszczać, by normy, o których tu mowa miały być zatwierdzone przez Stolicę Ap. Zresztą obecnie *Wprowadzenie ogólne do mszału Rzymskiego*, domaga się od wiernych postawy klęczącej tylko w czasie konsekracji. Postanawia jednak również: „Jest we władzy Konferencji Biskupiej dostosować do mentalności poszczególnych narodów gesty i postawę ciała określone w Porządku odprawiania Mszy św. rzymskiej”⁶⁹. Stwierdzenie prawodawcy: „jest we władzy Konferencji” zdaje się niedwuznacznie wskazywać na to, że idzie tu o pełną władzę.

3° Rozdzielenie duchowieństwa: „Do Konferencji Biskupiej będzie należało wydanie odpowiednich rozporządzeń i norm dla Biskupów — z uwzględnieniem jednak przepisów Stolicy Ap. — dotyczących rozmieszczenia duchowieństwa”⁷⁰. Tak więc Konferencje Biskupie wydając przepis w tej materii, muszą jedynie mieć na uwadze przepisy władzy zwierzchniej, czyli Stolicy Ap.

4° W zakresie dysponowania dobrami kościelnymi: „Konferencjom Biskupów przysługuje także prawo wydawania takich odpowiednich zarządzeń, dotyczących używania dóbr kościelnych, przez które — mając na uwadze na pierwszym miejscu potrzeby diecezji danego terytorium — nakładanoby na diecezje pewne obciążenia na korzyść czy to dzieł apostoelskich lub miłosierdzia, czy też Kościołów, które mają zbyt małe środki materialne...”⁷¹. I w tym wypadku zdaje się nie ulegać wątpliwości pełna kompetencja Konferencji Biskupich.

5° Jeszcze wyraźniej ukazuje się to w sprawach dotyczących u p o s a ż e n i a duchowieństwa: „Konferencje Biskupie winny za-

⁶⁶ Instrukcja *Tres abhinc annos*, n. 6, 2 (PPK, n. 989).

⁶⁷ „Loco orationis imperatae, Episcopus potest unam alteramve intentionem pro peculiaribus necessitatibus orationi fidelium inserere” (j. w.).

⁶⁸ Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, n. 34, a) (PPK, n. 1165).

⁶⁹ Institutio Generalis Missalis Romani, n. 21, 2.

⁷⁰ Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 2 (PPK, n. 62).

⁷¹ J.w., I, n. 5 (PPK, n. 65).

troszczyć się, by zostały wydane normy zapewniające w odpowiedni sposób godziwe utrzymanie duchownych”⁷².

6° W sprawie biskupów, którzy się zrzekli wykonywanej posługi prawo postanawia: „Do Konferencji Biskupów danego terytorium należy określenie ogólnej normy zgodnie z którą poszczególne diecezje czyniłyby zadość temu obowiązkowi” (chodzi o odpowiednie i godziwe utrzymanie)⁷³.

7° Zbieranie jałmużny przez zakonników: Konferencja Biskupia każdego kraju może wydać — wysłuchawszy zdania zainteresowanych przełożonych zakonnych — przepisy dotyczące zbierania jałmużny. Muszą być one przestrzegane przez wszystkich zakonników, nie wykluczając tych, którzy z założenia swego nazywają się i są zebrzącymi, z zachowaniem jednak ich prawa do kwestowania⁷⁴. Chyba nie ulega wątpliwości, że mamy tu do czynienia z przepisami prawnymi, skoro jest podkreślona ich powszechna obowiązawalność. Nic natomiast nie wskazuje na to, by było rzeczą konieczną zatwierdzenie tych przepisów przez Stolicę Ap.

8° Wiek diakonów stałych: diakonat stały nie powinien być udzielany przed zakończonym 25 rokiem życia. Wyższy jednak wiek może być określony przez Konferencję Biskupów⁷⁵.

9° Brewiarz diakonów stałych: jak najbardziej wypada, by stał diakoni odmawiali przynajmniej pewną część brewiarza, którą winna określić Konferencja Biskupia⁷⁶.

10° Strój diakonów: co dotyczy stroju należy zachować miejscowy zwyczaj, zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Biskupią⁷⁷. Z powyższego sformułowania prawnego wynika pośrednio, że Konferencja Biskupia może wydawać przepisy dotyczące stroju⁷⁸.

Instrukcja Kongregacji Biskupów z 26 sierpnia 1969 r. regulująca sprawę duszpasterstwa emigrantów postanawia m. i.: Miejscowe Konferencje Biskupie i sami biskupi mogą przyznać delegatom obszerniejsze uprawnienia, w zależności od tego, co będą doradzały okoliczności rzeczy lub potrzeby⁷⁹. Wypada chyba zwrócić

⁷² J.w., I, n. 8, 1 (PPK, n. 68).

⁷³ J.w., I, n. 11, 2. (PPK, n. 71).

⁷⁴ J.w., I, n. 27 (PPK, n. 87).

⁷⁵ Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*: AAS 59/1967/697—704.

⁷⁶ Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, n. 27 (PPK, n. 506).

⁷⁷ Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, n. 31 (PPK, n. 510). Podobnie wygląda sprawa, gdy idzie o materiał do budowy ołtarza (Institutio Generalis Missalis Romani, n. 263).

⁷⁸ Potwierdza to również motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 25, § 2 d. (PPK, n. 85).

⁷⁹ N. 50. (Instrukcja została ogłoszona w AAS 61/1969/614—643). Delegaci są przewidziani w tych krajach, na terenie których przebywa

uwagę na to, że mamy tu przykład postawienia niejako na jednej płaszczyźnie jurysdykcji konferencji biskupiej i biskupa diecezjalnego w odniesieniu do terytorium, które reprezentuje.

Konkludując podjęte tutaj rozważania można chyba stwierdzić, że prawodawstwo posoborowe nie stawia zasady, że wszystkie dyspozycje prawne konferencji biskupich muszą uzyskać aprobatę apostolską⁸⁰.

2. Możliwość zgłaszania wniosków do Stolicy Apostolskiej

Dekret *Christus Dominus*, precyzując w sposób ogólny przedmiot kompetencji przysługującej konferencjom biskupim przewiduje m. i. możliwość przekazania jej pewnych spraw na prośbę samej konferencji⁸¹. W takiej sytuacji inicjatywa wychodzi ze strony konferencji, która zauważa potrzebę uregulowania od strony prawnej pewnej dziedziny życia kościelnego nie przekazanej jej kompetencji w przepisach prawodawstwa powszechnego.

W związku z powyższym trzeba zauważyć, że oprócz spraw, które zostają przekazane do decyzji konferencjom biskupim przewiduje prawodawstwo posoborowe jeszcze inne sposoby zaangażowania konferencji przy załatwianiu spraw dotyczących danego terytorium. I tak spotykamy w dokumentach soborowych wiele wypadków, kiedy to Stolica Ap. przekazuje konferencjom biskupim nie tyle decyzję w określonej sprawie, ile samo jej przedyskutowanie i wysunięcie pewnych propozycji. Chodzi wtedy najczęściej o dostosowanie do warunków lokalnych pewnych ogólnych dyspozycji prawnych. W takiej jednak sytuacji Stolica Ap. zastrzega sobie na ogół ostateczną decyzję. Jest to zapewne coś więcej niż zatwierdzenie uchwał podjętych przez konferencję biskupią. W celu jednak bliższego poznania tej sprawy trzeba i tutaj przytoczyć choćby kilka przykładów.

1° W zakresie nowego obrzędu chrztu: Do Konferencji Biskupich będzie należało pilne i roztropne zastanowienie się nad tym, co należałoby uwzględnić z narodowych tradycji i charakteru.

większa grupa emigrantów. Dla zapewnienia im opieki duszpasterskiej powołuje się tzw. kapelanów emigrantów. Właśnie zadaniem delegata jest opieka nad wspomnianymi kapelanami oraz koordynowanie całej działalności duszpasterskiej.

⁸⁰ Konferencja Episkopatu Polski wydała w dniu 23 października 1968 r. postanowienie wprowadzające do litanii loretańskiej nowe wezwanie „Matko Kościoła”. Z treści postanowienia wynika, że mamy do czynienia z przepisem prawnym obowiązującym w całej Polsce: „w czasie odmawiania litanii loretańskiej należy odtąd dodawać wezwanie „Mater Ecclesiae”, poczynając od I niedzieli adwentu br.”. Nic się jednak tutaj nie wspomina o tym, że postanowienie uzyskało zatwierdzenie apostolskie (Por. Prawo Kanoniczne 12/1969 nr 3—4, s. 345).

⁸¹ N. 38, 4.

Tak więc Konferencja ma przedstawić Stolicy Ap. konieczne lub pożyteczne przystosowania i wprowadzić je za zgodą Stolicy Ap.⁸²

2° Ta sama sprawa tak jest postawiona w odniesieniu do obrzędu małżeństwa: Każda Konferencja jest upoważniona do opracowania własnego obrzędu małżeństwa przystosowanego do obyczajów miejsca i osób, po zatwierdzeniu akt przez Stolicę Ap. W każdym jednak wypadku muszą być przewidziane pytania kapłana na temat wyrażenia zgody kontrahentów i przyjęcia jej oraz udzielenie błogosławieństwa⁸³.

3° Kolor szat liturgicznych: mogą wszakże konferencje biskupie określić i przedstawić Stolicy Ap. pewne przystosowania, odpowiadające potrzebom i mentalności ich wiernych⁸⁴.

4° Forma szat liturgicznych: w zakresie kroju szat liturgicznych konferencje biskupie mogą określić i przedstawić Stolicy Ap przystosowania, które by odpowiadały potrzebom i obyczajom poszczególnych krajów⁸⁵.

Prawodawca powołuje się w tym miejscu na konstytucję o Liturgii, n. 128, gdzie jednak nie ma wzmianki o konieczności aprobaty apostolskiej dla postanowień konferencji biskupich⁸⁶. Nie przeto dziwnego, że gdy idzie o materiał, z którego można sporządzać szaty liturgiczne, znajdujemy jedynie ogólną wzmiankę: głos w tej sprawie będzie należał do konferencji biskupiej⁸⁷. I w tym wypadku jest odwołanie się do n. 128 konstytucji o Liturgii.

3. Autorytet moralny — działalność koordynacyjna

Jak wiadomo pierwotnym zadaniem konferencji biskupich była na pierwszym miejscu działalność koordynacyjna, a więc zmierzająca do ustalenia pewnych wytycznych, które by pomogły poszcze-

⁸² Qua in re, Conferentiarum Episcopalium erit: ...sedulo et prudenter considerare quid ex traditionibus ingenioque singulorum populorum opportune admitti possit; ideoque... aptationes quae utiles et necessariae existimantur, Apostolicae Sedi proponere, de ipsius consensu introducendas (n. 30, b).

⁸³ Unaquaeque Conferentia Episcopalis facultatem habet exarandi ritum proprium Matrimonii, locorum et usibus populorum congruentem, actis ab Apostolica Sede probatis... (n. 17).

⁸⁴ Institutio Generalis Missalis Romani, n. 308, f).

⁸⁵ J.w., n. 304.

⁸⁶ „Qua in re, praesertim quoad materiam et formam sacrae supellectilis et indumentorum, territorialibus Episcoporum Coetibus facultas tribuitur res aptandi necessitatibus et moribus locorum, ad normam art. 22 huius Constitutionis” (Konst. *Sacrosanctum Concilium*, n. 128). Również n. 22, na który powołuje się tutaj konstytucja nie domaga się zatwierdzenia apostolskiego.

⁸⁷ Institutio Generalis Missalis Romani, n. 305.

gólnym biskupom diecezjalnym w akcji duszpasterskiej. Sobór wcale nie przekreślił tego aspektu, chociaż dekret *Christus Dominus* nie przejął sformułowania zawartego w pierwszym schemacie, a podnoszącego bezpośrednio bardzo wysoko autorytet moralny wszystkich postanowień konferencji biskupich⁸⁸. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele nie pominął jednak całkowitym milczeniem tego zadania. Owszem wyraźnie oświadcza: „obecny Sobór uważa za wielce wskazane, by wszędzie w świecie biskupi tego samego narodu lub kraju grupowali się w jeden zespół, zbierając się w określonych terminach, ażeby przez światłą wymianę roztropnych sądów i doświadczeń oraz skoordynowanie planów wytworzyć święte zespolenie sił dla wspólnego dobra Kościołów”⁸⁹.

Nic przeto dziwnego, że zarówno w dokumentach soborowych jak i w prawodawstwie posoborowym można spotkać dość często apel pod adresem konferencji biskupich, by przeanalizowały pewne sprawy i ustaliły odpowiednie normy postępowania. Ograniczymy się do przytoczenia jedynie ważniejszych, czy bardziej charakterystycznych wypowiedzi w tej materii.

1° Wprowadzenie przez Sobór kilku nowych organów doradczych na poziomie diecezjalnym, przy zachowaniu — przynajmniej na razie — dotychczasowych organów wysunęło ważny postulat wprowadzenia koordynacji w ich działalności. Oto co na ten temat postanawia motu proprio *Ecclesiae sanctae*: „Wypada, ażeby w sprawach dotyczących tak Rady Kapłańskiej jak i Rady Duszpasterskiej, jak wreszcie ich relacji czy to wzajemnie do siebie, czy też w odniesieniu do innych rad biskupa, działających na mocy obowiązującego prawa, biskupi — zwłaszcza zebrani na konferencji — przedyskutowali wspólnie i wydali jednakowe normy we wszystkich diecezjach danego terytorium”⁹⁰.

Mamy tu charakterystyczny wypadek, kiedy konferencja ma jedynie przedyskutować sprawę, a dopiero poszczególni biskupi — jak się zdaje — winni wydać jednakowe normy w tej sprawie.

Działalność koordynacyjna Konferencji Biskupich o charakterze długodystansowym nie da się pomyśleć bez utworzenia stałej Komisji lub delegowania choćby jednej osoby, która by w imieniu Konferencji czuwała nad sprawnym prowadzeniem pracy na danym odcinku.

2° Sprawy turystyki: „w myśl założeń motu proprio *Ecclesiae Sanctae* I, n. 9 oraz dekretu *Christus Dominus* n. 18 jest

⁸⁸ *Schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine*, n. 22—23.

⁸⁹ Dekret *Christus Dominus*, n. 37, 1.

⁹⁰ Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 17, § 1. (PPK, n. 77).

rzeczą wręcz nieodzowną powołanie przez poszczególne konferencje biskupie na których ciąży zadanie ustalenia metod pracy duszpasterskiej oraz konkretnych i odpowiednich do niej warunków — swojej Komisji, lub wyznaczenie przynajmniej jednego kapłana dla rozpatrywania miejscowych wymogów duszpasterskich turystyki, w oparciu o realne wykazy statystyczne, żeby wszelkie wysiłki dotyczące duszpasterstwa turystycznego dało się ułożyć wedle rzeczywistych potrzeb”⁹¹.

3° Duszpasterstwo emigrantów: „w krajach, do których przybywa większa liczba migrantów, Konferencje Biskupie winny ustanowić własną Komisję Biskupią dla duszpasterstwa emigracyjnego... w innych natomiast krajach, gdzie jest mniejsza liczba migrujących, Konferencje Biskupie winny wyznaczyć przynajmniej jednego biskupa promotora dla kierowania duszpasterstwem migrantów”⁹².

4° D o k s z t a ł c a n i e duchowieństwa: „Konferencje Biskupie niech zatroszcza się, by wybrać jednego lub kilku kapłanów odznaczających się wiedzą i cnotą, którzy by jako moderatorzy studiów, organizowali i kierowali prelekcjami duszpasterskimi i innymi pomocami, które wydadzą się konieczne dla rozwoju formacji intelektualnej i duszpasterskiej kapłanów własnego terytorium”⁹³.

5° D z i a ł a n o ś ć e k u m e n i c z n a: „niech każda Konferencja Biskupów... ustanowi — zależnie od miejscowych potrzeb — Komisję Biskupów, składającą się z biegłych w sprawach ekumenicznych, a która by z polecenia Konferencji Biskupów tego terytorium troszczyła się o sprawy ekumeniczne i decydowała o pewnym i określonym sposobie działania...”⁹⁴.

Mówiąc o Komisjach Biskupich ustanawianych przez Konferencje Biskupów, trzeba tu przypomnieć odpowiedź Centralnej Komisji Interpretacji Dekretów soborowych z dnia 24 maja 1966 r. Wyjaśniła ona, że Komisjom Biskupim nie może być delegowana władza ustawodawcza przyznana Konferencjom Biskupim na podstawie dekretu *Christus Dominus*, n. 38, 4⁹⁵.

⁹¹ Instrukcja Kongregacji dla Spraw Duchowieństwa dotycząca duszpasterstwa turystycznego, n. 2 (Działalność Konferencji Biskupich), 1.

⁹² Instrukcja Kongregacji Biskupów dotycząca duszpasterstwa emigrantów, n. 22 §§ 2 i 3.

⁹³ Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, n. 7 (PPK, n. 67). Por. także Pismo Kongr. dla Spraw Duchowieństwa z 4. XI. 1969 r. na temat stałej formacji duchowieństwa.

⁹⁴ Instrukcja Ekumeniczna *Ad totam Ecclesiam*, n. 7 (PPK, n. 716).

⁹⁵ AAS 60/1968/361. Statut Konferencji Episkopatu Polski przewiduje takie uprawnienie dla poszczególnych Komisji: „Proposita, singulis in Commissionibus exarata et concinnata necnon per earumdem sodales expertosque, maioritate suffragiorum ad mentem can. 101 CIC rata habita, vim iuris obtinent, dummodo à Conventu Plenario approbata fuerint” (art. 19).

Oczywiście nie oznacza to, że Komisje Biskupie nie mogą otrzymać pewnej władzy na podstawie przepisów prawa powszechnego.

III. Praktyczne wnioski

Dotychczasowe rozważania upoważniają do wyciągnięcia pewnych wniosków. Można by je uważać z jednej strony za swego rodzaju ocenę dotychczasowej praktyki w tej materii, a z drugiej strony wolno je uznać za pewne postulaty pod adresem przyszłego Kodeksu.

1° Nie ulega wątpliwości, że prawodawca nie uważa obecnego stanu prawnego za ostateczny. Jak w innych dziedzinach, tak i w zakresie uprawnień Konferencji Biskupich przeżywamy okres przejściowy, a wydawane w tym czasie przepisy mają na ogół charakter eksperymentalny i muszą przejść pewną próbę życiową. Gdy to mamy na uwadze oraz gdy uwzględnimy, że sprawa wspomnianych uprawnień jest regulowana wieloma, i to ukazującymi się w różnym czasie a przygotowanymi przez różne dykasteria dokumentami, to zdamy sobie łatwo z tego sprawę, że jest rzeczą wprost niemożliwą ustrzec się pewnych niedopatrzeń. Nic przeto dziwnego, że zauważamy je w dotychczasowych aktach prawnych określających kompetencję Konferencji Biskupich. Owszem, w dotychczasowym prawodawstwie daje się zaobserwować jakby dwie tendencje: rozszerzającą i zawężającą uprawnienia konferencji.

Dla ilustracji można tu zestawić uprawnienia konferencji biskupich w dwóch różnych dziedzinach. Przyznano np. konferencjom bardzo rozległe uprawnienia w zakresie praktyki pokutnej. Mogą w tej dziedzinie podejmować samodzielnie ważne w aspekcie Kościoła powszechnego postanowienia, zawiadamiając o tym jedynie Stolicę Ap.⁹⁶ Z drugiej zaś strony te same konferencje doznają zbyt daleko posuniętego ograniczenia w niektórych sprawach liturgicznych, dotyczących np. koloru szat liturgicznych. Wprowadzenie bowiem Ogólne do Mszału Rzymskiego przyznaje Konferencjom jedynie możliwość określenia i przedstawienia Stolicy Ap. przystosowań odpowiadających potrzebom i mentalności ich wiernych (n. 308). Również „w zakresie kroju szat liturgicznych Konferencje Biskupie mogą jedynie określić i przedstawić Stolicy Ap. przystosowania, które by odpowiadały potrzebom i obyczajom i szczególnych krajów”. (n. 304).

Trzeba wszakże i to powiedzieć, że w niektórych dokumentach prawodawstwa posoborowego spotykamy dużą już precyzję w tej materii. Dotyczy to nowszych dokumentów, zwłaszcza tych, które

⁹⁶ Konstytucja Ap. *Paenitemini*, n. VI (PPK, n. 681—682).

stanowią zakończenie odnowy soborowej na jakimś odcinku. W tego rodzaju dokumentach sprawy związane z uprawnieniami Konferencji Biskupich są zgrupowane w jednym miejscu, zaopatrzoną we własny tytuł, otwierający specjalny dział. Przykładowo można wskazać na następujące dokumenty:

- a) Instrukcję dotyczącą duszpasterstwa turystycznego ⁹⁷
- b) Instrukcję na temat duszpasterstwa wśród emigrantów ⁹⁸
- c) Przepisy liturgiczne wydane w związku z nowym obrzędem chrztu dzieci ⁹⁹.

2° Chociaż dekret soborowy *Christus Dominus* stawia jako zasadę, że uchwały Konferencji Biskupich tylko wtedy mogą mieć moc postanowień prawnych gdy zostaną zatwierdzone przez Stolicę Ap., to jednak — jak widzieliśmy — prawodawstwo posoborowe nie podtrzymuje w pełni tego wymogu. Można by to uznać za swego rodzaju komentarz do dekretu soborowego *Christus Dominus*. I dlatego wolno chyba wysunąć przypuszczenie, że „z a t w i e r d z e n i e apostolskie” nie będzie wymagane w przyszłości w formie bezwzględnie warunku prawomocności decyzji prawnych stanowiących przez konferencje Biskupie.

Na pewno będzie rzeczą pożyteczną dokładniejsze określenie pozycji prawnej konferencji biskupich. Jak widzieliśmy Sobór wyraźnie zaznacza, że Konferencje Biskupie mogą wnieść różnorodny i owocny wkład do urzeczywistnienia pragnienia kolegalności ¹⁰⁰. Warto podkreślić, że te słowa konstytucji *Lumen gentium* są wypowiedziane na tle rozważań o kościołach partykularnych, posiadających własną karność, dyscyplinę... A więc konferencje mają wyrazić troskę o życie kościoła lokalnego, który reprezentują. Oczywiście nie oznacza to, że wspomniana troska ma się wyrazić tylko w aktach jurysdykcyjnych, niemniej jednak powinna suponować także władzę jurysdykcyjną. W czasie dyskusji soborowej padały zdania, że przyznanie władzy ustawodawczej konferencjom spowoduje ograniczenie jurysdykcji biskupa diecezjalnego. Do tej sprawy nawiązał referent już na samym początku dyskusji nad schematem, podkreślając, że wzięto pod uwagę fakt, iż biskup rezydencjalny posiada w stosunku do swoich podwładnych władzę prawdziwą, zwyczajną i bezpośrednią, która z prawa Bożego podlega tylko Papieżowi ¹⁰¹. Tak więc pośrednio stwier-

⁹⁷ Rozdział 2: Działalność Konferencji Biskupich.

⁹⁸ Rozdział III: Krajowe Konferencje Biskupie.

⁹⁹ We Wtajemniczeniu Chrześcijańskim, n. IV: Jakże przystosowania mogą wprowadzać Konferencje Biskupie i w Uwagach wstępnych do nowego Obrzędu chrztu dzieci, n. V — o takim samym tytule.

¹⁰⁰ Por. Konstytucja *Lumen gentium*, n. 23, 4.

¹⁰¹ *Relatio super schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine* 1963 r., s. 19.

dzono, że przyznanie władzy ustawodawczej konferencjom godzi się ze strukturą episkopalną Kościoła.

Ponadto na pozycję prawną konferencji biskupich można spojrzeć jeszcze w innym aspekcie. Niewątpliwie każdy przejaw kolegialnego działania stanowi swego rodzaju ograniczenie jurysdykcji poszczególnych biskupów diecezjalnych, a to z racji ewentualnej konieczności podporządkowania się zarządzeniom, za którymi nie głosują wszyscy biskupi. Jednakże w takiej sytuacji można i trzeba mówić również o poszerzeniu władzy każdego biskupa. Otrzymuje on przecież możliwość współdecydowania o pewnych sprawach nie tylko w stosunku do własnej diecezji, ale także w odniesieniu do całego kościoła lokalnego.

Wolno się spodziewać, że przyszły Kodeks sprecyzuje bliżej naturę władzy przysługującej Konferencjom biskupim ¹⁰².

3° Skoro Konferencje Biskupie mają już obecnie określoną pozycję prawną, mniej więcej równorzędną do synodów plenarnych, to wydaje się, że powinny zająć w przyszłości ich miejsce. Przemawiałby za tym także wzgląd praktyczny ¹⁰³.

4° Może najtrudniejsza jest sprawa praktycznego ułożenia stosunku uprawnień Konferencji Biskupiej w odniesieniu do najwyższej władzy, jaką posiada Papież.

Nie ulega wątpliwości, że także kolegialność na szczeblu kościoła lokalnego, musi pozostawać i działać w powiązaniu z najwyższą władzą Ojca św. Konstytucja *Lumen gentium* przypomina, że „kolegium biskupie posiada władzę autorytatywną jedynie wtedy, gdy się je bierze łącznie z Biskupem Rzymskim, następcą Piotra jako głowy i gdy nienaruszoną zostaje władza zwierzchnia Papieża nad wszystkimi, zarówno pasterzami, jak i wiernymi” ¹⁰⁴. Oczywiście jest tutaj mowa o całym kolegium biskupim, które z ustanowienia Bożego jest następcą kolegium apostołskiego. Jednak musi to mieć zastosowanie również w odniesieniu do kolegialności ujmowanej w sensie szerszym, a więc ujawnianej na terenie kościoła lokalnego: tak samo jak dotychczas zależna była od Papieża działalność kolegialna biskupów zebranych na synodzie plenarnym lub prowincjonalnym. Nie wydaje się jednak, by przyjęta w tym ostatnim wypadku forma zależności musiała być stosowana w odniesieniu do wszystkich uchwał konferencji otrzymujących moc prawną. Wspomniana powyżej konstytucja dogmatyczna o Kościele tak określa ogólne warunki działania kolegial-

¹⁰² Rozważania na ten temat podejmuje m. in. Costalunga M., *De Episcoporum Conferentiis*, Periodica..., 57/1968/241—243; Żurowski M., *Władza zwyczajna, delegowana czy kolegialna?* Prawo Kanoniczne 13/1970, nr 1—2, s. 49—57

¹⁰³ Takie zdanie zdaje się wyrażać także Costalunga, dz. cyt., Periodica..., 57/1968/247. Por. też przyp. 56.

¹⁰⁴ N. 22, 2.

nego biskupów rozproszonych po świecie: „byle tylko Głowa Kolegium wezwała ich do kolegialnego działania albo przynajmniej zatwierdziła jednakową działalność przebywających w rozproszeniu biskupów lub dobrowolnie ją przyjęła, tak żeby się stała ona prawdziwym aktem kolegialnym”¹⁰⁵. Jeżeli takie warunki zatwierdzenia apostołskiego wystarczą do działania kolegialnego całego kolegium biskupów, to tym bardziej chyba można je odnieść do kolegialnego działania biskupów w kościele lokalnym.

5° Byłoby może rzeczą korzystną, gdyby biskupi zebrani na konferencji mieli przyznaną w pewnych określonych granicach inicjatywę ustawodawczą tak jak to przewidywał pierwotny schemat¹⁰⁶. Gdy idzie o ustalenie granic dla wspomnianej inicjatywy, to mogłyby być przewidziane wypadki wyjęte spod jurysdykcji Konferencji Biskupiej, jak to jest np. przewidziane w odniesieniu do władzy dyspensowania biskupów diecezjalnych w motu proprio *De Episcoporum muneribus*. Zawsze natomiast winna obowiązywać zasada, że uchwały Konferencji mają być przesyłane do wiadomości Stolicy Ap.

Zakończenie

Podjęte tutaj rozważania na pewno nie wyczerpały w pełni tematu dotyczącego uprawnień Konferencji Biskupich. Dały jednak możliwość zorientowania się w jakich dziedzinach przysługują konferencjom biskupim uprawnienia, oraz w jaki sposób ujawnia się kolegialne działanie biskupów na tym szczeblu. Nie wyliczono tu natomiast wszystkich spraw, które zostały przekazane kompetencji konferencji biskupich czy to przez dokumenty soborowe czy przez prawodawstwo posoborowe. W związku z tym warto dodać, że takie wyszczególnienie można znaleźć m.i. w następujących opracowaniach:

1° M. Costalunga, *De Episcoporum Conferentiis*¹⁰⁷; 2° Gordon I., *Liturgia et potestas in re liturgica*¹⁰⁸, 3° *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*¹⁰⁹.

Marzec 1970 r.

BIBLIOGRAFIA

- Bączkowicz-Stawinoga*, *Prawo Kanoniczne*, I, Opole 1957, ss. 486—487.
 ✓ *Bezac R.*, *Les Conférences épiscopales*, *Revue de droit canonique*, 15 (1965) 305—317.

¹⁰⁵ J. w. Szerzej na temat konferencje a kolegialność biskupów por. *Hemperek P.*, dz. cyt., *Prawo Kanoniczne* 13/1970, nr 1—2, s. 43—47.

¹⁰⁶ *Schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine*, n. 24 § 1 d).

¹⁰⁷ *Periodica de re morali canonica liturgica*, 57/1968/247—256.

¹⁰⁸ Ss. 137—147.

¹⁰⁹ Por. Indeks rzeczowy: pod hasłem „Konferencje Biskupie” (t. II, z. 3).

- Bonet Y Muixi M., La Conférence Épiscopale, Concilium, 8 (1965) 47—53.
- Carrol F., The Development of Episcopal Conferences (praca doktorska), Sydney 1965.
- Caviglioli G., Manuale di diritto canonico², Torino 1930, ss. 297 nn.
- Chaigneau V.-L., L'organisation de l'Eglise catholique en France, Paris 1956.
- Chelodi-Ciprotti, Ius canonicum de personis, Vicenza/Trento 1942, s. 366.
- Choromański Z. Bp., Z dziejów i prac Konferencji Episkopatu Polski, Ateneum Kapłańskie, 58 (1966) 162—163.
- Cocchi G., Commentarium in Codicem Iuris Canonici, lib. II, pars I, sectio II, ss. 136—137.
- Coronata M., O.F.M.Cap., Institutiones Iuris Canonici, I⁴, Taurini 1950, ss. 435—436.
- Costalunga M., De Episcoporum Conferentiis, Periodica de re morali canonica liturgica, 57 (1968) 216—280.
- Del Re Niccolo, Episcopali Conferenze. W: Dizionario Ecclesiastico, I, Torino 1953, kol. 983.
- Eichmann E. — Moersdorf K., Lehrbuch des Kirchenrechts, I, Paderborn 1963, s. 383.
- Faupin J., La Mission de France, Tournai 1960, ss. 16—19.
- Franzen P., Las Conferencias episcopales, problema crucial del Concilio, Razon y Fe, 168 (1963) 149—172.
- Gampl I., Zur Diskussion um Status und Gewalt des Bischofskonferenz, Oesterreichisches Archiv fuer Kirchenrecht 17 (1966) 412 nn.
- Gordon I., Liturgia et potestas in re liturgica, Roma 1966, ss. 137—147.
- Hamer J., Les conférences épiscopales, exercice de la collégialité, Nouvelle Revue Théologique 85 (1963) 968 nn.
- ✗ Hemperek P., Stanowisko prawne Konferencji Biskupów, Prawo Kanoniczne 13 (1970) nr. 1—2, s. 21—48.
- Hoffman R., Enternational Episcopal Cooperation, The Jurist 23 (1963) 7 nn.
- Houtard F., Le forme moderne della Collegialita Episcopale, W: Yves M. J. Congar i B. P. Dupuy, L'Episcopato e la Chiesa Universale, Roma 1965, ss. 615—663.
- Jasiński W., Zjazdy Biskupie (Konferencje). W: Encyklopedia Kościelna Nowodworskiego, t. 33, s. 222.
- Jone H., Commentarium in Codicem Iuris Canonici, I, Paderborn 1951, s. 257.
- Jubany N., Las Conferencias episcopales y el Concilio Vaticano II, Ius Canonicum 5 (1965) 345 nn.
- Jubany N., El Decreto Conciliar sobre los obispos, Razon y Fe 173 (1966) 129—144.
- Lalmant M., Assemblees de Evêques. W: Dictionaire de Droit Canonique, I, Paris 1935, kol. 1175—1176.
- Leisching P., Die Bischofskonferenzen, Beitrage zur Ihrer Rechtsgeschichte, mit besonderer Beruecksichtigung ihrer Entwicklung in Oesterreich, Wien-Muenchen 1963.
- Tenze, Der Rechtscharakter der Bischofskonferenz, Oesterreichisches Archiv fuer Kirchenrecht, 16 (1965) 162—182.
- Tenze, Bischofskonferenzen, Oesterreichisches Archiv fuer Kirchenrecht, 17 (1966) 80—84.
- Leitmeier Ch., Bischofskonferenzen, Oesterreichisches Archiv fuer Kirchenrecht, 17 (1966) 64—79; 165—167.
- Lill R., Die ersten deutschen Bischofskonferenzen, Freiburg im. B., Basel-Wien 1964.
- Mariani G., Conferentia Episcoporum. W: Dictionarium morale et canonicum. I, Romae 1962, ss. 863—865.

- Maroto Ph.*, OMF., Animadversiones (Disposizioni circa le Conferenze Episcopali in Italia), Apollinaris, 5 (1932) 278—280.
- Munier Ch.*, Les Conférences épiscopales, Concilium, 28, ss. 85—90.
- Oesterle G.*, OSB., Adnotationes (Decretum de Conventibus Episcoporum Insularum Philippinarum), Monitor Ecclesiasticus, 78 (1953) 196—204.
- Ogneta J.*, Les Assambleas Episcopales en la Instruccion Liturgica, Revista Espanola de Derecho canonico, 20 (1965) 351—366.
- Ploecht Q.*, Geschichte des Kirchenrechts, III, Wien-Muenchen 1959, ss. 212—216.
- Ploecht W.*, Zur Diskussion über den Rechtscharakter des Bischofskonferenz, Österreichisches Archiv für Kirchenrecht, 17 (1966) 63 nn.
- Rahner K.*, Über Bischofskonferenzen, Stimmen der Zeit, 172 (1962—1963) 267—283.
- Simon A.*, Réunions de évêques de Belgique 1830—1867, Procesverbaux (Centre isteruniversitaire d'histoire contemporaine, cahier 10), Louvain-Paris 1960.
- Simon O.*, Contributo giuridico dell'Insturctio alla Costituzione liturgica, Monitor Ecclesiasticus 91 (1966) 283—287.
- Sipos S.*, Enchiridion Iuris Canonici, Romae-Friburgi Brig.-Barcinone 1960, ss. 189—190.
- Sottyszewski S.*, Konferencja Biskupów, Prawo Kanoniczne, 10 (1967) nr. 3—4, s. 29—44.
- Szwagrzyk T.*, Bp., Konferencje Biskupie w świetle Vaticanum II, Aetneum Kapłańskie, 58 (1966) 157—161.
- Wernz-Vidal*, Ius Canonicum, III (De personis)², Romae 1928, ss. 579—580.
- Zaccaria da S. Mauro OFM Cap.*, Conferenze Episcopali. W: Enciclopedia Cattolica, IV, Citta del Vaticano 1950, kol. 218—219.
- ✓ *Zurowski M.*, Prawne aspekty konstytucji „Lumen gentium”, Prawo Kanoniczne 10 (1967) nr 1—2, s. 59—88.
- × *Zurowski M.*, Władza zwyczajna, delegowana czy kolegialna, Prawo Kanoniczne, 13 (1970) nr. 1—2, s. 49—57.

SUMMARIUM

De competentia Conferentiarum Episcoporum

I. Fundamenta iuridica Conferentiarum Episcoporum: A) In Codice Iuris Canonici; B) In schemate et discussione conciliari; C) Facultates Conferentiarum „ad interim” statutae; D) Dispositiones Decreti „Christus Dominus”. II. Competentia Conferentiarum in luce legis postconciliaris: A) Decisiones vi iuridica praeditae; B) De facultate Conferentiarum propositiones afferendi Sedi Apostolicae; C) Auctoritas moralis — activitas coordinativa. III. Conclusiones practicae.

Ad I. Quamvis praxis celebrandi coetuum Episcoporum nationis vel regionis iam a dimidio XIX saeculi nota sit, Codex Iuris Canonici quaedam tantum de coetibus Episcoporum provinciae disposuit. Silet tamen de coetu nationali Episcoporum.

Schema Decreti de Episcopis ac de dioecesium regimine die 22 aprilis 1963 a. a Ioanne XXIII approbatum, hac in materia unum caput (III), cui titulus: „De nationali Episcoporum coetu seu Conferentia”, habet. Numero tertio huius capituli de Conferentiae decisionibus tractatur. Sat amplae hic facultates Conferentiis tribuuntur. Super hoc schema discussio conciliaris aperta est.

Antequam tamen discussio finem habuit, coetibus Episcoporum quae-

dam facultates in re liturgica tributae sunt. Constitutio enim de sacra Liturgia dicit: „Ex potestate a iure concessa, rei liturgicae moderatio inter limites statutos pertinet quoque ad competentes varii generis territoriales Episcoporum coetus legitimae constitutos” (n. 22, § 2). His in adiunctis decisionibus coetuum Episcoporum tunc tantum a Sede Apostolica recognoscendae sunt, quando in ipsa lege id clare exigatur.

Decretum „Christus Dominus”, de Conferentiis Episcoporum ex professo agens, de eorum vi decisionum hoc statuit: „Decisiones Conferentiae Episcoporum, dummodo legitime et per duas saltem ex tribus partibus suffragiorum Praesulum... prolatae fuerint et ab Apostolica Sede recognitae, vim habeant iuridice obligandi in casibus dumtaxat...” (n. 38, 4). Quod in decreto statutum est vim legis habet. Attamen hic facultates coetuum Episcoporum aliquo modo coarctatae sunt si comparantur cum iisdem in schemate Decreti de Episcopis ac dioecesium regimine contentis necnon cum „facultatibus ad interim” tributis. Sic Conferentiis nulla initiativa in lege ferenda agnoscitur et omnes decisiones ut vim legis habeant, a Sancta Sede recognoscendae sunt.

Ad II. Quamvis iuxta tenorem Decreti „Christus Dominus” omnes decisiones, ut vim legis habeant recognoscendae sint a Sede Apostolica, lex postconciliaris in nonnullis casibus Conferentiis directe — ut videtur — plenam potestatem legislativam agnoscit. Ita ex. gr. Constitutio Apostolica „Paenitemini” Conferentiis tribuit facultatem... „alias formas paenitentiae... in totum vel ex parte pro abstinentia et ieiunio substituere”..., adiungens tantum: „Quae hac de re statuerint... Apostolicae Sedi, notitiae causa, renuntiant” (n. VI). Cfr etiam „Institutio Generalis Missalis Romani”, n. 232.

Paucae praescriptiones postconciliares inderecete tantum plenam potestatem legislativam Conferentiis agnoscere videntur, ex. gr. Instructio „Tres abhinc annos, n. 6, 2. Instructio „Eucharisticum mysterium”, n. 34 a), Institutio Missalis Romani, n. 21, 2 etc.

Non multae tantum dispositiones postconciliares directe apostolicam recognitionem exigunt, ex. gr. Motu proprio „Sacrum diaconatus ordinem, n. I, 1, Motu proprio „Pastorale munus”, n. 32, Instructio „Inter oecumenici”, n. 40, etc.

Decreta conciliaria necnon normae exsecutivae Conferentiis Episcopaliibus multis in casibus Apostolicae Sedi aliquas propositiones praestandi occasionem dant.

Quamvis Decretum „Christus Dominus” propositum schematis de Episcopis ac de dioecesium regimine circa valorem moralem omnium decisionum Conferentiarum Episcopaliuum ex toto non assumpserit, ipsum tamen etiam hunc aspectum exponat. In Decretis conciliaribus et in praescriptionibus postconciliaribus non raro Conferentiis Episcoporum actio coordinativa variis in rebus apostolatus demandatur. Multis in casibus dispositiones de Commissionibus Episcopaliibus dicunt. (ex. gr. in re oecumenica, in cura animarum migratorum et turistarum).

Ad III. Certum est hodiernum statum iuridicum Conferentiarum Episcopaliuum transitorium esse et normae experimenti causa editae sunt. His in adiunctis Conferentiis una ex parte magni momenti potestas tribuitur (e.g. in re paenitentiali), dum in aliis rebus (ex. gr. circa vestes liturgicas) possunt tantum aliquid Sanctae Sedi proponere.

Videtur etiam legem postconcilialem ad modum commentarii Decreti „Christus Dominus” existimari posse et futurum Codicem non amplius approbationem apostolicam omni in casu exgere fuisse.

Si Conferentiae Episcopales vim iuridicum obtinent concilia plenaria minime necessaria esse videntur.